

Oponentský posudek diplomové práce

Název práce: Vliv životního stylu na duševní onemocnění na příkladu deprese

Autor práce: Kateřina Schmidtová

Obor studia: Etika v sociální práci

Posudek vypracoval: PsLic Jan Vyhnálek

Datum: 7.5. 2014

Autorka si vybrala aktuální a zajímavé téma, které je předmětem mnoha výzkumů i zájmu veřejnosti: vztah životního stylu a deprese. Cíl práce, který je srozumitelně a v souladu s titulem formulován v úvodu a na začátku výzkumné části: "popsat a zjistit, zda může životní styl ovlivnit či přispět ke vzniku deprese" je ale v práci naplněn jen zčásti; samotný vliv životního stylu na vznik deprese je pojednáván jen okrajově a nepřesvědčivě.

Je nutno říci, že zvolený cíl je velmi ambiciózní a obtížně dosažitelný. Jeho naplnění by vyžadovalo analýzu charakteristik postmoderní společnosti ve vztahu k životnímu stylu, a jejich pečlivé srovnání s etiologickými faktory deprese, případně ověření tohoto vztahu v empirické části práce. Autorka takto nepostupuje, i když se zdá, že to bylo jejím záměrem, jak ukazuje např. přehledný úvod práce. V práci klade vedle sebe velmi zdařilá shrnutí sociologických a psychologických analýz děl významných autorů, stručné pojednání o depresích a poměrně bohaté kazuistiky velkého počtu respondentů, ale jednotlivé části nejsou argumentačně provázané. Jsou kladeny vedle sebe (přestože někdy v jednom oddíle práce, takže se zdá, že jsou kladeny do souvislosti) a "mezery" mezi nimi jsou vyplněny úvahami autorky, které se ale neopírají o zdroje ani o jasnou argumentaci, a často sklouzávají k povrchním a moralizujícím hodnocením současné společnosti (např. s. 22 - 24, s.33, s 44b, 74n). Pravděpodobně by stačilo přeformulovat cíl, aby mohla nashromážděné informace i data mnohem lépe zúročit (např. tématem "charakteristiky postmoderní společnosti a rozdíly v jejich vnímání u zdravých jedinců a jedinců trpících depresí"). Velmi zajímavým zjištěním autorky je rozdíl mezi zdravými a depresivními jedinci v ochotě účastnit se strukturovaných rozhovorů. Autorka si všímá paradoxu této situace a velmi dobře a plodně o něm uvažuje, i když z toho následně nevyvozuje žádné závěry ve vztahu k hlavnímu cíli práce.

Hlavní cíl práce, popis a objasnění **vztahu mezi životním stylem a depresí**, autorka sice na mnoha místech pojednává, ale vždy jsou to jen slabé úvahy, které neopírá o zdroje, fakta ani jasnou argumentaci, a neobjasňuje konkrétní mechanismus příčinného vztahu životního stylu a deprese. Např. "...někdy může být pozdě, a objeví se deprese"(s. 74n); "jeho životní styl přizpůsobený tlaku okolí může způsobit duševní potíže, může se objevit deprese" (závěr, s. 77); "jeho přizpůsobivý životní styl ho vede k depresi" (s. 78); "tím je na jedince činen tlak, který velmi stresuje, lidé se mu podvolují a následně se u nich objevují zdravotní a psychické problémy" (s.23); "nedostatek vztahů... může vyústit v pocit frustrace, odmítnutí a depresi" (s. 34). Tyto nepřesvědčivé a opatrné formulace svědčí o nedostatečném a povrchním poznání klíčového tématu práce, kterou je (sociální) etiologie deprese. Autorka sice tvrdí, že z rozhovorů s klienty vyplynulo, že životní styl může přispívat ke vzniku deprese (s. 78), ale chybí jasná argumentace, kterou by to dokázala. To, že se část respondentů domnívá, že tomu tak je, není potvrzením výzkumné otázky, ale pouhé shrnutí názorů respondentů. Tím narážíme na vážný metodologický nedostatek práce. V obou částech práce chybí jasně formulovaná metodika, která by ukazovala,

jak na základě získaných informací dospět k cíli práce. Příkladem může být dotazník, který je pouze doložen v příloze, ale není nijak vysvětlen a vztažen k cíli práce. Nejasná metodika vede k tomu, že propojení jednotlivých částí i argumentace je vágní a výsledky jsou sice proklamovány, ale ve skutečnosti jich není dosahováno.

Pokud se vrátíme k základní výzkumné otázce, i samotné rozhovory s respondenty (5 z nich má autentickou zkušenost s depresí), i když z nich nelze vyvozovat kauzální vztahy mezi životním stylem a depresí, nás vedou k pochybnosti, zda je možné jednoduše vyvodit depresi z dlouhotrvajících neuspokojivých podmínek, což nakonec jedna respondentka jednoznačně odmítá. Měli bychom přitom jasně rozlišit faktory vedoucí ke vzniku deprese a vyvolávající příčiny depresivní epizody. Tím se nepopírá vliv postmoderní kultury a společnosti na vznik depresi, ale mnohem pravděpodobněji bude zprostředkován vlivem na některé základní podmínky ovlivňující jedince od raných fází vývoje, jak nakonec zřetelně uvádí Adler. Na druhou stranu je pravda, že široká formulace cíle může zahrnout jakýkoli vliv životního stylu na depresi, nejen ve smyslu příčiny vzniku tohoto onemocnění, ale i na jeho průběh a vážnost projevů.

S nedostatky se bohužel setkáváme i u druhého klíčového tématu práce, kterým je **životní styl**. Autorka přináší velmi zdařilý soubor definic životního stylu (s. 24 - 27), ale když má tento termín použit ve vlastní argumentaci, ztotožňuje životní styl se "systémem činností, vztahů, myšlení a chování člověka", čímž zahrnuje prakticky veškeré životní projevy člověka a takto všepokrývající a zároveň zcela individualizovaný a nezobecnitelný pojem nakonec ztrácí svůj význam. Nejednotnost jeho pojetí, které autorka vícekrát zdůrazňuje, neznamená, že by pojmu životní styl chyběl jednotící prvek, který vyjadřuje např. A. Adler jako „konzistentní pohyb k danému cíli“. Teprve vystižení vnitřního jednotícího principu, který je jádrem a příčinou životního stylu, může umožnit propojení životního stylu s charakteristikami postmoderny na jedné straně, a s vlivem na depresi na straně druhé. Jinak se nám téma „postmoderně“ rozpadne na mnoho dílčích projevů a výroků, se kterými si neporadíme.

Formální a grafická stránka plně odpovídá nárokům na DP. Rozsah práce je přiměřený, literatura rozsáhlá a odpovídající tématu práce. Struktura práce je jasná a dobře artikulovaná. Práce je přehledně a poměrně logicky členěna do 4 kapitol. K členění je možné mít jen drobné výhrady: názvy podkapitol jsou často jména významných autorů, což je srozumitelné, i když z hlediska struktury jednotlivých názvů nedůsledné (např. podkapitolou kapitoly "Životní styl" je "Alfred Adler"); u kapitoly 1.4. není zřejmé, proč jsou najednou 3 autoři sloučeni do jedné kapitoly.

Z hlediska jazykového je práce na dobré úrovni (malý počet překlepů). Kvalita odborné stránky textu je různorodá. Jak již bylo řečeno, zvláště části shrnující přínos důležitých autorů jsou obvykle jasné, dobře členěné, terminologicky správné, zatímco jiné části jsou souborem mnoha nepodložených tvrzení které skouzávají až do klišé. Na několika místech jsou terminologické chyby: k onemocnění je nutná *dispozice* (nikoli *indispozice*; s. 78), vztah k Bohu je *transcendentní* (pojem transcendentální je v Kantově filosofii vztažen k obecným podmínkám poznání; s.37), rodina je skupina, nikoli vztah (s.35).

Celkově je vidět, že studentka odvedla kus práce jak v oblasti teoretické tak empirické, chyběl jí ale metodicky dobře nastavený plán i odhad náročnosti tématu a zejména trpělivost pečlivého argumentačního propojování jednotlivých oblastí (sociologické, antropologické a psychopatologické), ukázněnost vyvarovat se neukotvených úvah a vytrvalost dovést zpracování informací a dat až k jasným a přehledným závěrům.

Práci hodnotím jako velmi dobrou až dobrou, v závislosti na obhajobě.